

CLUB KÜLTÜRÜ VE İZMİR CLUB SCENE

Dr. Gülay KARŞICI

Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü
gulaykarsici@erciyes.edu.tr

Öz

Club kültürünün DJ, mekân, elektronik müzik, clubbing, “event” (club etkinlikleri) ve jargon gibi temel unsurlarına değinen bu makale 2004 yılında İzmir’de gerçekleştirilen bir alan araştırmasıdır. Bu çalışma İzmir club scene içinde yer alan organizatör, DJ ve clubber’larla yapılan görüşmeler ve İzmir’de gerçekleştirilen event’lerin gözlemlenmesi sonucunda şekillendi. Diğer şehirlerle karşılaştırıldığında farklı ve sürekli değişen bir yapısı olan İzmir club scene’nin geleceğiyle ilgili kesin bir şeyler söylemek zor olsa da, clubber’ların bir yere ait olma dürtüsünden dolayı ev partilerinin ve yaz aylarında Çeşme gibi İzmir yakınındaki tatil beldelerinde bu olgunun bir süre daha süreceğini tahmin edilmektedir.

“Belirli bir gruba ait özel dil” biçiminde tanımlayabileceğimiz jargon, bu kültürün yapıtaşlarından. Bu nedenle metinde geçen İngilizce ya da jargon içinde yer alan özel sözcükler elden geldiğince Türkçe’ye çevrilse de özgün biçimleri aynen bırakılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Club, Clubbing, Elektronik Müzik, DJ, Scene

CLUB CULTURE AND IZMIR CLUB SCENE

Abstract

This article reports the findings of a field study about many important elements of clubbing culture like DJ, place, electronic music, clubbing event (clubbing activities) and jargon included in clubbing culture. This study was conducted in İzmir in 2004. It was designed based on interviews with DJ’s, clubbers, and organizers in İzmir club scene as well as observing events carried out in İzmir. Although no clear cut conclusions can be reached about the future of İzmir clubbing culture, comparing to other cities it is different and continuously changing, It is thought that home parties will go on for a while due to the clubbers’ drive of belonging somewhere and clubbing culture will also carry on in holiday towns near İzmir like Çeşme during summer months.

The word jargon which we can define as a special language belonging to a group is one of the building blocks of this culture. For this reason, although I translated special words from the jargon and the English words mentioned in the text into Turkish as much as I could, I left the original forms untouched.

Keywords: Club, Clubbing, Electronic Music, DJ, Scene

Giriş

Avrupa’da başlayan rave kültürünün devamı olarak görülen club kültürü 1990’ların başında İstanbul ve Ankara’ya, 2000’lerin başında da İzmir’e ulaştı. İstanbul’da 1993’de Maslak 2019 adlı mekânın açılması, ardında Radio 2019’un kurulması ve 1997’de Hip Hop Productions şirketinin etkinlikleri Türkiye’deki club kültürünün başlangıcı oldu. Bu şirket dört sene boyunca J&R Dans ve Tekno Festivali’ni düzenleyerek yurt dışındaki tanınan DJ’leri İstanbul’a getirip yirmi dört saat süren partiler yaptı. İzmir’de ise kısaca FBP olarak tanınan Funky Business Productions şirketinin 2001 yılında başladığı parti organizasyonlarıyla club müziği boy göstermeye başladı. Şirket kış sezonunda İzmir Alsancak’ta açtığı Kemik Club adındaki mekânda, yaz sezonunda ise Çeşme’de açtığı Joy Beach Club’da İstanbul’dan ve yurt dışından getirdiği DJ’lerle partiler düzenledi.

Cohen’in dediği gibi scene teriminin “paylaşılan bir müzik etkinliği/pratiği/türü ya da belirli bir müzik zevki gibi ortaklaşa bir şeye sahip olan insan grubuna” dikkat çekiyor olmasından dolayı (Erol 2003:51), “geleneksel” anlamdaki bir konserde canlı performans gerçekleştiren yorumcuyla özleştirdiğim DJ’i, scene terimiyle ilişkilendirmeyi uygun buldum. Scene terimini kullanmamın bir diğer nedeni de, son zamanlarda sosyal bilim alanlarında yapılan etnografik popüler müzik incelemelerinde Erol’un da belirttiği gibi bu terimin,

... topluluk (*community*) ve altkültür (*subculture*) yerine geçtiğini belirtmek gerekiyor. Başka bir deyişle, kökleri coğrafik olarak belirlenen müzikler ile ilişkili insan gruplarına işaret eden ‘topluluk’ (*community*) ile, sınırları çoğunlukla keskin çizilen insan gruplarına gönderme yapan ‘altkültür’ (*subculture*) terimleri ile scene, 1990’lar ile birlikte yer değiştiriyor. (2003:51)

Club Scene İçinde Müzik, DJ ve Parti

Elektronik müzik, DJ müziği, club dans müziği, dans müziği ya da elektronik dans müziği olarak da adlandırılan club müziğinin techno, progressive, house, trance, tribal, minimal, garage, chill-out, drum’n bass (drum & bass) (jungle) gibi çok sayıda türü ve alt türleri bulunur.

1960’larda gelişmeye başlayan elektronik müzik “müziğin elektronik kaynaklarla üretilmesi ya da değişime uğratılması” biçiminde tanımlanabilir (Kutluk 1997:259). Club müziği de synthesizer ya da bilgisayar ile yapılan elektronik bir müziktir. Eskiden bu tür müziği yapmak için bilgisayara MIDI bağlantısıyla bağlanan keyboard’ı ya da synthesizer’ı çalabilmek gerekirdi. Günümüzde ise bilgisayar teknolojisinin, sampling (örnekleme) sisteminin ve müzik programlarının gelişmesiyle elektronik müzik yapmak için illa bir çalgı çalmaya gerek kalmadı.

Bilgisayarda Cuebase, Reason, Logic, Cakewalk gibi müzik programlarını kullanarak ya da synthesizer çalarak elektronik müzik yaratan ve kendi albümünü çıkaran DJ’lere producer denir. “Geleneksel” yöntemlerle müzik yaratmayan

producer partilerde canlı performans da gerçekleştirir. Ayrıca club jargonu içinde “bakkal” olarak adlandırılan commercial müzikleri yani sözlü, popüler, piyasa parçalarını yeniden düzenleyip club müziğine dönüştürür ya da remix’ini yapar.

Club scene içinde producer “geleneksel” anlamdaki besteci, canlı performans gerçekleştiren DJ ise “geleneksel” anlamdaki yorumcu (müziyen, icracı, şarkıcı) gibi sanatçı olarak görülür. Başlangıçta ayırım DJ’in canlı performansında çalgı çalmadığı, şarkı söylemediği, şov yapmadığı ve ışıkların ona yöneltildiği bir sahneye çıkmadığı yönündedir. Ama artık günümüzde bu ayırımın yok olduğu gözlenir. Gerek DJ, gerekse izler/dinlerkitleli turntable’ı bir çalgı olarak görür. Kimi DJ’ler sahne ışıkları tıpkı bir pop konserinde olduğu gibi gösterişli olan sahnede performanslarını gerçekleştirirken şarkı söyler ya da geri vokal kullanır. Önceden kaydedilmiş club müziklerini miksleyen club DJ’i ya da elektronica DJ’i olarak adlandırılan DJ bir kabine çıkar. Burada iki turntable ya da çalışma şekli farklı iki CD çalar ve bir mixer ile plakları ya da CD’leri scratch yaparak yani elle müdahalede bulunarak ve devriyle oynayarak canlı performansını gerçekleştirir. CD ve plaktaki track ya da şarkı diye adlandırılan club parçasından en fazla beş dakikalık kesitler yani break’ler alır. Bu break’ler parçanın herhangi bir yerinden olabilir ve sürekli değişir. DJ kendi tarzında farklı parçalardan seçtiği bu break’leri birbiri ardına sanki tek, uzun bir parçaymış gibi çalar. Break’leri hissettirmeden mikslerken bir taraftan da crowd’ın (event’e gelen izlerkitle) tepkisini izler ve parça seçimini onlara göre değiştirebilir. Böylece crowd’ın beklentisine karşılık verir. Canlı performans sırasında “geleneksel” anlamdaki yorumcu için izlerkitesinin tepkisi, katılımı, iyi vakit geçirmesi nasıl önemliyse, bir DJ için de crowd’ın dans etmesi, eğlenmesi o kadar önemlidir. Thornton’un dediği gibi DJ “crowd’a cevap veren ve onları temsil eden” kişidir (1995:60).

Techno müziği eşliğinde yapılan ve sabaha kadar aralıksız, bazen iki gün bile sürdüğü bilinen rave partilerinde olduğu gibi club partilerinde de DJ, club müziği, dans ve ışık ana unsurlardır. Partilerde müzik seviyesinin yüksek olması; programlanmış ışık, dans gösterilerinin ve sık sık rastlanan görüntü efektlerinin çarpıcı olması; DJ’in partideki hareketliliği düşürmemesi, partiyi canlı tutarak crowd’ın eğlenmesini, bütün gece dans etmesini sağlaması o partinin iyi olduğunu gösterir.

Birden fazla yorumcunun katıldığı “geleneksel” anlamda popüler müzik konserlerinde olduğu gibi club partilerinde de birden fazla DJ vardır ve sahneye çıkış sıraları onların popülerliğine göre değişir. Daha az tanınan yorumcu/müzik grubu sahneye ilk sırada çıkarken; izlerkitlenin asıl beklediği grup ya da as solist sahneye en son çıkar. Club partilerinde de durum aynıdır. Gece 23:00 gibi başlayıp ertesi gün sabaha kadar süren club partisinin, ilk saatlerinde çalan yani 23:00–24:00 gibi çalmaya başlayıp 02:00 gibi bitiren DJ’e warm-up DJ’i denir. Warm-up DJ’i crowd’ı ortama ısındırır, onları havaya sokar ve guest DJ’e (as solist, konuk DJ) hazırlar. Warm-up DJ’inden sonra kabine guest DJ çıkar ve warm-up DJ’in kaldığı yerden partiye devam eder. Bir DJ bir partide guest DJ, diğer bir partide

warm-up DJ'i olabilir. DJ'lerin warm-up ya da guest DJ olacağını, çalacakları saatleri organizatör belirler.

Canlı performansını gerçekleştirmeden önce DJ o geceki set'ini yani çalma süresi ve çalacağı plakları ya da CD'leri belirlerken nasıl bir mekânda, nasıl bir crowd'a, hangi saatler arasında, hangi DJ'den önce ya da sonra çalacağına yani guest DJ olarak mı yoksa warm up DJ'i olarak mı çalacağına dikkat eder. Çünkü bu unsurlara göre DJ'in parça seçimi değişir. Örneğin DJ club'ta çalacaksa club müziğinin daha sert ve bpm'i (beats per minute) yani tartımdaki vuruş sayısı yüksek olan türlerinden; gündüz açık bir yerde ya da evde otuz kişilik bir partide çalacaksa club müziğinin bpm'i düşük house gibi daha yumuşak türlerinden parçalar seçer. Warm-up DJ olarak çalacaksa kendinden sonra çalacak olan guest DJ'in çaldığı müzik türüne uygun parçalar seçer.

Clubber ve Clubbing

Günümüzde eğlence dendiğinde artık gençlerin aklına gelen ilk şeylerden biri olan clubbing: Gece club'a gidip eğlenmedir. Üç hafta boyunca İstanbul'daki "club ve clubbing" eğilimlerini araştırarak Türk clubber'larını inceleyen İngiliz sosyolog Alex Seago'ya göre insanların bir araya gelerek "eğlenerek dayanışma" içine girdiği clubbing azınlıkların tercihi olduğu için, toplumsal sınıfın tarzı olmayan club müziği: "her ülkede o ülkeye özgü gruplaşmaların, altkültürlerin ortaya çıkmasına yol açıyor". Yugoslavya'daki gençlerin komünist yönetime karşı olan tepkilerini cluba gidip club müziğiyle dans ederek "Devlet ne yaparsa yapsın, biz şık Avrupalıyız" dediklerini vurgulayan Seago'ya göre "Türkiye'de "clubbing", gençlerin bir stile sahip olma ihtiyaçlarını karşılıyor" (Tulgar 2003).

Kutluk'un da belirttiği gibi club scene içinde yer alan, elektronik müzik dinleyen, event'lere katılan, club kültürünü benimsemiş kısacası club kültürünün özelliklerini taşıyan, gereklerini yerine getiren kişilere clubber denir (2003:89-94). 1970'lerin çiçek çocukları gibi barışı, aşkı, sevgiyi, seksi, dostluğu, özgürlüğü savunan ve apolitik olan clubber'lar için "pozitif olmak ana ideal ve durumdur" (Kutluk 2003/4:48). Çalışma saatleri dışında çoğunlukla kot pantolon ve spor ayakkabı giyerler. Türkiye'deki clubber'ların "Ben modern, modayı takip eden, genç bir tüketiciyim" dediğini dile getiren Seago'ya göre, Türkiye'deki clubber'lar kendilerini Avrupa ile ilişkilendirir (Tulgar 2003).

Clubber'ların event'ler hariç bir araya gelebilmelerini sağlayan en önemli unsur internettir. Birbirleriyle her gün internetteki mail list'ler ve chat aracılığıyla yapılan sohbetlerde event'ler, DJ'ler ve clubber'larla ilgili tartışmalar, eleştiriler yapılır. <http://www.newclubber.com/default.asp> <http://www.preclub.com/forums/>, <http://www.clubber-tr.com/>, <http://www.globaldjclub.com/>, <http://turkclubber.com/> gibi web sitelerinden elektronik müzik, event, DJ ve teknik bilgilere kadar club kültürü ile ilgili birçok ayrıntılı genel bilgilere; son çıkan albümlere, plaklara, videolara, afişlere, CD'lere, club'lara, yurt içinde ve dışındaki parti organizasyonları gibi sürekli değişen bilgilere ulaşılır ve bazı DJ'lerin canlı performansları ve elekt-

ronik müzikler indirilebilir. Clubber'lar özellikle internet sayesinde club kültürünü takip eder ve oradan yönlenererek gereklerini yerine getirmeye, yani benimsedikleri club kültürünü yaşamaya devam ederler.

İzmir'de Clubbing

Girişte değindiğim gibi club müziğinin ve club kültürünün İzmir'de tanınması, yayılması ve gelişimi parti organizasyonlarıyla başladı ve hala aynı şekilde devam ediyor. Bu yüzden İzmirli clubber'lar sadece İstanbul'dan ya da yurt dışından getirilen DJ'lerin olduğu partilere katılmayı tercih eder. İzmir'de bu nedenden ve club olmamasından dolayı resident DJ olarak adlandırılan bir club'ın sürekli çalan DJ'i yoktur. İzmir'deki club scene içinde iki-üç DJ var. Bu DJ'ler az önce değindiğim nedenler yüzünden sık sık canlı performans sergileme şansı bulamazlar.

İzmir'de elektronik müzik çalınan ve club partilerinin yapıldığı, farklı kimliklerle tanımladığım mekânlar Alsancak, Fahrettinaltay semtlerinde ve Çeşme'dedir.

1. 'Clubımsı' mekânlar: Geceleri açık olan bar, rock-bar ve disko gibi yerlerdir.
2. Pre-club ve lounge benzeri mekânlar: Gündüzleri restoran-bar, cafe-bar ve cafe gibi, geceleri ise en geç 02:00'ye kadar açık olan yerlerdir.
3. İzmir fuarındaki hol ve salonlar: Fuar etkinlikleri için inşa edilmiş olan çok büyük mekânlar.
4. Çeşme koylarındaki beach club'lar: Sadece yaz sezonunda açılan plajlardır.

Görüşüğüm kimi organizatör, clubber ve DJ'ler İzmir'de gerçek anlamda, yani İstanbul ve Batı'daki örnekleri gibi, bir club'ın hiç bir zaman olmadığını, geçmişteki örneklerinin yalnızca club müziği çalınan mekânlar olarak tanımlanabileceğini iddia ettiler. 2000'li yılların başında İzmir'deki club atmosferinin canlılığı sona erdikten sonra da İzmir'de club açılmaz ve partiler az önce bahsettiğim gibi club olmayan mekânlarda verilir.

İzmir'de club olmamasının üç önemli nedeni olduğu ileri sürülür: Event'lerde yeterince clubber olmaması, İzmirli clubber'ların daha çok ev partilerini tercih etmeleri ve son olarak da Çeşme nedeniyle sezon bölünmesi yaşanmasıdır. Çeşme'deki beach club'larda gündüzleri resident Dj çalar. Bazen cumartesi ve pazar gündüzleri beach partiler düzenlenir. Bu partilerde, getirilen warm-up DJ ve guest DJ çalar. Kimi cuma ve cumartesi geceleri ise yurt dışından ya da İstanbul'daki ünlü DJ'lerin getirildiği büyük partiler düzenlenir.

İzmir'de clubbing, clubber'ların event'lere katılarak eğlenmesi olarak tanımlanabilir. Haftada en az iki gece, çoğunlukla cuma ve cumartesi geceleri, bir event'e katılan İzmir'de yaşayan bir clubber kış sezonunda ilk önce pre-club ve lounge denilen mekânlara gider. Eğer gece bu mekânlarda küçük partiler düzenle-

nirse daha geç bir saatte gider ve 02:00'e kadar orda eğlenir. Daha sonra 20–30 clubber'ın davet edildiği bir ev partisine gider. Eğer o gece büyük bir parti varsa pre-club ve lounge'dan daha erken ayrılan clubber'lar saat 24:00 gibi partinin olduğu mekana gider ve sabah 04:00'e kadar orada kalır. Sonra evde club müziğinin daha yumuşak ve bpm'i düşük olanlarını dinleyerek chill out olarak adlandırılan bir tür rahatlama seansı yaparlar.

İzmir'de clubbing yaşayan ve “eğlenerek dayanışma” içerisine giren çoğunluğu erkeklerden oluşan 16–40 yaşları arasında iki farklı clubber prototipi vardır: İyi yerlerde çalışan, iyi para kazanan ve iyi eğitim görmüş/görmekte olanlar. Diğeri de bu özelliklere sahip olmayanlar. Görüşme yaptığım organizatörler İzmir'de yaptıkları partileri ve bu partilere getirdikleri DJ'leri birinci gruba göre belirlediklerini ifade eder. Hatta diğer grubun katılmaması için bazı küçük event'lere flyer (afiş) hazırlanmaz. Duyurular ya telefonla ya da elden dağıtılan biletlerle yapılır. Bunun nedeni olarak ikinci gruptaki kişilerin club müziği dinlemek ya da club kültürünü yaşamak için değil, sadece uyuşturucu ve başka amaçlar için event'lere katıldıkları gösterilir. Hatta bu yüzden birinci gruptakiler ve organizatörler kendilerini club kültürünü benimsemiş iyi birer elektronik müzik dinleyicisi olarak nitelendirip clubber olarak adlandırmaz.

Club kültürünü yaşayan dünyadaki her yer gibi İzmir'deki event'lerde de her iki grup tarafından yoğun olarak içki, sigara ve uyuşturucu kullanımı söz konusu. Bu kültürün vazgeçilmez ögesi olarak gösterilen, drug ya da madde olarak da adlandırılan, uyuşturucunun içinde en çok kullanılan ecstacy konusunda tartışmalar yaşanır. Club müziğini algılayabilmek için ecstacy'nin gerekli olduğunu savunanlara kesinlikle katılmayan ve club müziği ile uyuşturucunun bağdaştırılmasından rahatsızlık duyanlardan biri olan DJ Koray T bu konudaki düşüncelerini şöyle dile getirmektedir:

Geceyi drug'la birlikte bütünleştiren insan müziği belki çok iyi algılayabilir bilmiyorum ama ertesi gün ona sorduğunuzda, işte nasıldı falan dediğinizde, çok fazla şey hatırlamayacaktır. Ama oraya bilinçli gelen, drug almamış insan ve bu müziği gerçekten seven insan o gecenin nasıl geçtiğini, DJ'in nasıl çaldığını, insanların nasıl eğlendiğini gayet iyi hatırlayacaktır. Oradan kazandığı deneyimle, yani insanları görerek ve müziği görerek, bir dahaki partiye o düşünceyle gidecektir. Bizce bu çok önemlidir. (Görüşme, İzmir, 17.02.2004)

Sonuç

Popüler müzik türlerinin tümünde olduğu gibi club müziği de oldukça canlı bir endüstri. Türkiye'deki öyküsü 1990'ların başında başlayan bu tür, mekânlar, festivaller, radyolar ve e-mail listlerle eskisi gibi canlı olmasa da varlığını korumaktadır. Hakkında yapılan tartışmalar da. En azından izlerkitlesinin sabit olduğu

kesin. Kimilerine göre geleceğin müziği olan club müziğinin İzmir'deki konumu için de benzer şeyleri söylemek olası. Bazı organizatörler ve DJ'ler gelecek için umutlu konuşurken, bazıları kendi deneyleriyle "İzmir'den bir şey olmaz" savıyla İzmir club scene konusunda umutsuzluklarını dile getiriyor. Sonuç olarak, club kültürünün İzmir'de geleceğiyle ilgili kesin bir şeyler söylemek zor gözükse de, clubber'ların bir yere ait olma dürtüsünden, ev partilerinin hala sık sık düzenleniyor olmasından, yaz sezonunda Çeşme'de gerçekleştirilen ve Tiesto gibi ünlü isimlerin yer aldığı partiler yapılıyor olmasından dolayı İzmir'de club kültürünün özellikle yaz aylarında hala çok canlı olduğu ve bir süre daha yaşatılacağı anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Erol, Ayhan. "İzmir Rock Scene: Rock-Bar Müzisyenlerinin Çok Boyutlu Habitusu". *Popüler Müzik Araştırmaları Derneği Dergisi: Popüler Müzik Yazıları*, Cilt. 1, Sayı. 1, Bahar/Yaz, İzmir, Gülermat Yay. 2003.
- Hutson, Scott R. (Fall), "Technoshamanism: Spiritual Healing in the Rave Subculture". *Popular Music and Society*, Vol. 23.3. 1999.
- Kutluk, Fırat. *Müziğin Tarihsel Evrimi*. İstanbul, Çiviyazıları. 1997.
- Kutluk, Fırat. "Protest'den "Club Kültürü"ne; Değişen Toplumsal Yapıda Gençlik ve Pop Müzik. Altkültürün Yeni Kimliği mi Yoksa Tüketim Kültürünün Yeni Sonuçları mı?". *Folklor/Edebiyat Dergisi: Popüler Müzik Özel Bölümü*, Cilt: 9, Sayı: 36, Ankara, Başkent Matbaa. 2003/4.
- Kutluk, Fırat. "Club Kültüründe DJ ve Clubber Jargonu". *Popüler Müzik Araştırmaları Derneği Dergisi: Popüler Müzik Yazıları*, Bahar/Yaz Cilt 1, Sayı 1, İzmir, Gülermat Yay. 2003.
- Thornton, Sarah. *Club Cultures: Music, Media and Subcultural Capital*. Cambridge, Politiy Press. 1995.
- Tulgar, Ahmet. "Kulüp müziği dinlemek Türk gençliğine Avrupalı olma iddiası sağlıyor". *Milliyet İnternet – Cumartesi* (Alex Seago ile görüşme) 31 Mart 2003 Pazartesi.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.win2pdf.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.
This page will not be added after purchasing Win2PDF.